Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
PEDRA CRUZA VILLALÓNA,
predstavljeni 11. septembra 2014[1]

Zadeva C-419/13

Art & Allposters International BV
proti
Stichting Pictoright
(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,

ki ga je vložilo Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska))

„Avtorska in sorodne pravice — Direktiva 2001/29/ES — Pravica distribuiranja — Izključna pravica avtorjev, da dovolijo ali prepovedo kakršno koli javno distribuiranje — Izčrpanje — Pravica reproduciranja — Nova oblika“

1. Ali lahko imetnik avtorskih pravic na likovnem delu, ki je dal privoljenje, da se predstavljena podoba trži v obliki posterja, nasprotuje trženju te podobe, prenesene na platno? To je v bistvu vprašanje, ki je predmet razprave v postopku, v okviru katerega je Hoge Raad vložilo ta predlog za sprejetje predhodne odločbe in s tem Sodišču omogočilo, da natančneje pojasni sodno prakso v zvezi z Direktivo 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi.[2]

I – **Pravni okvir**

A – *Mednarodno pravo*

1. Pogodba Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (SOIL) o avtorski pravici[3]

2. V skladu s členom 1(4) Pogodbe pogodbenice ravnajo v skladu s členi od 1 do 21 Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del (v nadaljevanju: Bernska konvencija) in njeno prilogo.[4]

3. Člen 6 Pogodbe, naslovljen „Pravica do distribuiranja“, določa:

„1. Avtorji književnih in umetniških del uživajo izključno pravico dovoljevati, da izvirnik in primerki njihovih del postanejo dostopni javnosti s prodajo ali drugačnim prenosom lastninske pravice.

1 — Jezik izvirnika: španščina.

2 — UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230.

3 — Sprejeta v Ženevi 20. decembra 1996. V imenu Unije je bila potrjena s Sklepom Sveta z dne 16. marca 2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 33, str. 208).

4 — Konvencija z dne 9. septembra 1886, revidirana v Parizu 24. julija 1971 in spremenjena 28. septembra 1979.

2. Nič v tej pogodbi ne vpliva na svobodo pogodbenic, da določijo morebitne pogoje, pod katerimi se šteje, da je po prvi prodaji ali drugačnem prenosu lastninske pravice izvirnika ali primerka dela z dovoljenjem avtorja pravica iz odstavka 1 izčrpana.“

2. Bernska konvencija

4. Člen 6 bis Bernske konvencije, naslovljen „Moralne pravice“, določa:

„1. Neodvisno od premoženjskih pravic avtorja in celo po njihovi odstopitvi obdrži avtor pravico do priznanja, da je on ustvarjalec dela, in pravico, da se upre vsaki skazitvi, okrnitvi ali drugačni spremembi dela ali vsaki drugi uporabi tega dela, ki bi škodovala njegovi časti ali njegovemu ugledu.

2. Pravice, priznane avtorju po prvem odstavku tega člena, ostanejo v veljavi po njegovi smrti najmanj do izteka njegovih premoženjskih avtorskih pravic in jih smejo izvrševati osebe ali ustanove, ki so za to upravičene po domačih zakonih države, v kateri se varstvo zahteva. Države, katerih zakoni, ki veljajo ob ratifikaciji tega akta ali ob pristopitvi k njemu, ne vsebujejo določb, ki bi po avtorjevi smrti zagotavljale varstvo vseh pravic, priznanih po prvem odstavku tega člena, pa lahko določijo, da posamezne od teh pravic po avtorjevi smrti ne ostanejo v veljavi.

3. Pravna sredstva za varstvo v tem členu priznanih pravic urejajo zakoni države, v kateri se varstvo zahteva.“

5. V skladu s členom 12 Bernske konvencije, naslovljenim „Pravica priredbe, obdelave ali druge predelave“, imajo „avtorji književnih del ali umetniških del […] izključno pravico dovoljevati priredbe, obdelave in druge predelave svojih del“.

B – *Pravo Unije*

6. V uvodni izjavi 9 Direktive 2001/29 je navedeno: „Vsakršno usklajevanje avtorske in sorodnih pravic mora temeljiti na visoki stopnji varstva, kajti takšne pravice so za intelektualno ustvarjanje bistvenega pomena. Njihovo varstvo pomaga zagotoviti ohranjanje in razvoj ustvarjalnosti v interesu avtorjev, izvajalcev, producentov, potrošnikov, kulture, industrije in javnosti nasploh. Intelektualna lastnina se torej prizna kot sestavni del lastnine.“

7. V uvodni izjavi 10 Direktive je navedeno: „Če naj avtorji ali izvajalci nadaljujejo z ustvarjalnim in umetniškim delom, morajo za uporabo svojega dela prejeti primerno nagrado, prav tako pa tudi producenti, da lahko to delo financirajo. […] Zadostno pravno varstvo pravic intelektualne lastnine je nujno, če se želi zagotoviti takšno nagrajevanje in zagotoviti možnost za zadovoljive donose na te investicije.“

8. V uvodni izjavi 28 Direktive je navedeno: „Avtorsko-pravno varstvo pravic po tej direktivi vključuje izključno pravico nadzora distribuiranja dela, utelešenega v materialnem predmetu. Prva prodaja izvirnika ali primerkov dela s strani imetnika pravice ali z njegovim privoljenjem v Skupnosti izčrpa pravico do nadzora ponovne prodaje tega predmeta v Skupnosti. Ta pravica se ne sme izčrpati za izvirnik ali primerek, ki ga proda zunaj Skupnosti imetnik pravic ali z njegovim privoljenjem. […]“

9. V uvodni izjavi 31 Direktive je navedeno: „Zagotoviti je treba pravično ravnotežje pravic in interesov med različnimi kategorijami imetnikov pravic, pa tudi med različnimi kategorijami imetnikov pravic in uporabnikov varovanih predmetov. Obstoječe izjeme in omejitve pravic, kot jih določajo države članice, je treba ponovno ovrednotiti glede na novo elektronsko okolje. Obstoječe razlike pri izjemah in omejitvah določenih omejenih dejanj imajo neposredne negativne učinke na delovanje notranjega trga

avtorske in sorodnih pravic. Takšne razlike lahko kmalu postanejo bolj izrazite z nadaljnjim razvojem čezmejnega izkoriščanja del in čezmejnih dejavnosti. Da bi zagotovili pravilno delovanje notranjega trga, je treba takšne izjeme in omejitve opredeliti bolj usklajeno. Stopnja njihovega usklajevanja mora temeljiti na njihovem vplivu na gladko delovanje notranjega trga."

10. Člen 2 Direktive 2001/29, naslovljen „Pravica reproduciranja", določa: „Države članice predvidijo za spodaj naštete izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo, neposredno ali posredno, začasno ali stalno, reproduciranje na vsak način in v vsaki obliki, v celoti ali deloma: (a) avtorjem za njihova dela; […]".

11. Člen 4 te direktive, naslovljen „Pravica distribuiranja", določa:

„1. Države članice predvidijo za avtorje v zvezi z izvirnikom ali primerki del izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo kakršno koli javno distribuiranje s prodajo ali drugače.

2. Pravica distribuiranja se v Skupnosti ne izčrpa v zvezi z izvirnikom ali primerki dela, razen kadar se prva prodaja ali drug prenos lastništva tega predmeta v Skupnosti izvrši s strani imetnika pravic ali z njegovim privoljenjem."

C – *Nizozemsko pravo*

12. Člen 4(1) Direktive 2001/29 je bil v nizozemsko pravo prenesen z Auteurswet (zakon o avtorski pravici; v nadaljevanju: Aw).

13. V členu 1 Aw je avtorska pravica opredeljena kot izključna pravica avtorja književnega, znanstvenega ali umetniškega dela ali njegovih pravnih naslednikov do objave ali reproduciranja tega dela ob spoštovanju omejitev, določenih z zakonom.

14. V skladu s členom 12(1) Aw se za objavo književnega, znanstvenega ali umetniškega dela šteje „objava reprodukcije dela, v celoti ali delu […]".

15. Člen 12b Aw določa, da če primerek nekega književnega, znanstvenega ali umetniškega dela njegov avtor ali avtorjev pravni naslednik ali tretji z avtorjevim privoljenjem prvič da v promet v državi članici, nadaljnje dajanje v promet tega primerka na drugačen način – z izjemo dajanja v najem ali posojanja – ne pomeni kršitve avtorske pravice.

II – **Dejansko stanje**

16. Stichting Pictoright (v nadaljevanju: Pictoright) je nizozemska organizacija za kolektivno upravljanje avtorskih pravic, ki med drugim skrbi za varstvo pravic dedičev priznanih slikarjev (v nadaljevanju: imetniki pravic).

17. Družba Art & Allposters International BV (v nadaljevanju: Allposters) prek interneta trži posterje in druge reprodukcije del teh umetnikov.

18. Kdor želi pri družbi Allposters naročiti reprodukcijo umetniškega dela, lahko izbira med posterjem, posterjem v okvirju, posterjem na leseni podlagi in posterjem na platnu. V zadnjenavedenem primeru je postopek reproduciranja tak: papirnati poster se prekrije s slojem iz umetne mase, podoba s posterja se s kemičnim postopkom prenese na platno, to platno pa napne v lesen okvir. Ta postopek in njegov rezultat se imenujeta *canvas transfer* („prenos na platno").

19. Organizacija Pictoright je, ker družba Allposters ni ugodila njeni zahtevi, naj preneha brez njenega privoljenja prodajati reprodukcije del njenih strank, ustvarjene z opisanim postopkom, zoper njo pri Rechtbank Roermond (prvostopenjsko sodišče v Roermondu) vložila tožbo, s katero je želela doseči, da bi družba Allposters prenehala – neposredno ali posredno – kršiti avtorske in moralne pravice imetnikov pravic.

20. Tožba je bila zavrnjena s sodbo z dne 22. septembra 2010, zoper katero je organizacija Pictoright vložila pritožbo pri Gerechtshof te's-Hertogenbosch (drugostopenjsko sodišče v Hertogenboschu), ki ji je s sodbo z dne 3. januarja 2012 ugodilo. Drugostopenjsko sodišče je pri tem uporabilo sodno prakso iz sodbe Hoge Raad z dne 19. januarja 1979,[5] v skladu s katero pride do novega dajanja na voljo javnosti v smislu člena 12 Aw, če se primerek dela, ki ga je imetnik pravice dal v promet, javno razširja v drugačni obliki, zaradi česar nastane nova možnost izkoriščanja za tistega, ki trži to novo obliko prvotno distribuiranega primerka (tako imenovana doktrina Poortvliet). Drugostopenjsko sodišče je ob upoštevanju te doktrine ugotovilo, da pomeni prenos na platno močno spremembo posterjev, katerih podoba se prenese, zaradi česar je za njihovo dajanje v promet potrebno privoljenje imetnikov pravic.

21. Družba Allposters je pri Hoge Raad vložila kasacijsko pritožbo, v kateri je zatrjevala, da se doktrina Poortvliet ne bi smela uporabiti, ker sta bila pojma izčrpanja in dajanja na voljo javnosti, ki se nanašata na avtorsko pravico, medtem usklajena na ravni Unije. Meni, da do izčrpanja v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29 pride le pri distribuiranju v materialnem predmetu utelešenega dela, če da ta primerek dela v promet imetnik pravice ali se to zgodi z njegovo privolitvijo. Morebitna poznejša sprememba primerka dela ali predmeta naj na izčrpanje ne bi vplivala.

22. Organizacija Pictoright je trdila, da pravica do priredbe ni bila usklajena in da zato doktrina Poortvliet še naprej obvezuje. V vsakem primeru pa meni, da je ta doktrina – zlasti misel, da (bistvena) sprememba materiala izključuje izčrpanje – brez težav združljiva s pravom Unije.

23. V teh okoliščinah je Hoge Raad prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji.

III – **Vprašanji za predhodno odločanje**

24. Besedilo vprašanj za predhodno odločanje, ki sta bili predloženi 24. julija 2013, je tako:

„1. Ali člen 4 Direktive 2001/29 ureja vprašanje, ali lahko imetnik avtorskih pravic uveljavlja pravico distribuiranja v zvezi z reprodukcijo z avtorsko pravico zaščitenega dela, ki ga je ta imetnik odsvojil ali dobavil v Evropskem gospodarskem prostoru ali je bilo odsvojeno ali dobavljeno z njegovo privolitvijo, če je bila oblika te reprodukcije nato spremenjena in v tej obliki ponovno dana v promet?

2. (a) Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, ali okoliščina, da je prišlo do spremembe iz prvega vprašanja, vpliva na odgovor na vprašanje, ali se je izčrpanje v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29 preprečilo ali prekinilo?

(b) Če je odgovor na točko (a) drugega vprašanja pritrdilen, katera merila je treba uporabiti, da bi se lahko štelo, da gre za spremembo oblike reprodukcije, ki preprečuje ali prekine izčrpanje v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29?

5 — NJ 1979/412, Poortvliet.

(c) Ali ta merila dopuščajo uporabo v nizozemskem pravu razvitega merila, v skladu s katerim že zgolj zato, ker je preprodajalec reprodukcije preoblikoval in jih v tej obliki razširjal v javnosti, ni mogoče govoriti o izčrpanju (sodba Hoge Raad z dne 19. januarja 1979 […], Poortvliet)?“

IV – **Postopek pred Sodiščem**

25. Stranki postopka v glavni stvari, francoska vlada in Komisija so se udeležile postopka in predložile pisna stališča. Vse navedene in britanska vlada so se udeležile tudi obravnave 22. maja 2014. Na njej so bile stranke v skladu s členom 61(1) in (2) Poslovnika pozvane, naj odgovorijo na tri vprašanja: 1. Ali se prenos na platno lahko šteje za priredbo dela v smislu člena 12 Bernske konvencije? 2. Ali je za presojo izčrpanja pravice distribuiranja lahko upoštevno načelo ustreznega plačila, če zaradi spremembe pride do zvišanja cene predmeta, ki vsebuje varovano delo? 3. Ali so za razlago pravila o izčrpanju lahko upoštevne moralne pravice?

V – **Trditve**

A – *Prvo vprašanje za predhodno odločanje*

26. V zvezi s prvim vprašanjem družba Allposters uvodoma navaja, da je treba s „spremembo oblike“ razumeti predrugačitev medija dela, varovanega z avtorsko pravico, ne pa podobe tega dela. Po tej pojasnitvi je navedla, da je na vprašanje treba odgovoriti pritrdilno. Meni, da v obravnavanem primeru ni bilo spremenjeno delo, ampak medij; zato se uporabi člen 4 Direktive 2001/29, s katerim je bila izvedena popolna uskladitev pravice distribuiranja (odstavek 1) in pravila o izčrpanju (odstavek 2), zaradi česar države članice nimajo manevrskega prostora za uvedbo izjem.

27. Organizacija Pictoright pa se nagiba k stališču, da je treba na vprašanje odgovoriti nikalno, saj meni, da se člen 4 Direktive 2001/29 nanaša samo na primer, v katerem reprodukcija varovanega dela ni bila spremenjena. V tem smislu trdi, da iz besedila odstavka 2 tega člena izhaja, da se pravilo o izčrpanju nanaša na „predmet“, to je na „izvirnik ali primerke dela“, ne da bi bile v tem pojmu zajete reprodukcije, prenesene na platno, saj se te zaradi bistvenih sprememb, ki se izvedejo na posterjih med postopkom prenosa na platno, bistveno razlikujejo od izvirnikov ali primerkov del.

28. Organizacija Pictoright v zvezi s tem navaja sodno prakso in zakonodajo Unije na področju znamk, pri čemer se sklicuje na člen 7(2) Direktive 2008/95/ES[6] in člen 13 Uredbe (ES) št. 207/2009,[7] ki praktično enako določata, da se izčrpanje pravice iz znamke „ne uporabi, če obstajajo utemeljeni razlogi, da imetnik nasprotuje nadaljnji komercializaciji blaga, še zlasti, če se stanje blaga spremeni ali poškoduje [poslabša] po tem, ko je bilo dano na trg“. Na podlagi tega meni, da pravica do priredbe na področju avtorskih pravic ni bila usklajena na ravni Unije, čeprav se je ta s potrditvijo Pogodbe SOIL obvezala, da bo spoštovala člen 12 Bernske konvencije, v skladu s katerim imajo avtorji književnih ali umetniških del izključno pravico dovoljevati priredbe, obdelave in druge predelave svojih del.

6 — Direktiva 2008/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami (UL L 299, str. 25).

7 — Uredba sveta (ES) št. 207/2009 z dne 26. februarja 2009 o blagovni znamki Skupnosti (UL L 78, str. 1).

29. Francoska vlada je svoje trditve omejila na prvo vprašanje in menila, da je nanj treba odgovoriti skupaj z vprašanjem iz točke (a) drugega vprašanja. Po njenem mnenju iz člena 4(1) in (2) Direktive 2001/29 ob upoštevanju uvodne izjave 28 te direktive izhaja, da ima avtor varovanega dela izključno pravico, da dovoli ali prepove prvo obliko distribucije – bodisi s prodajo bodisi drugače – vsake stvari ali predmeta, na katerem je utelešeno delo ali njegov primerek. Zato naj bi se pravica distribuiranja izčrpala le, če je imetnik pravice prvo prodajo te stvari ali tega predmeta ali prenos lastninske pravice na tej stvari ali na tem predmetu izvedel sam ali v to privolil.

30. V zvezi z obravnavanim primerom francoska vlada meni, da prenos dela ali primerka dela na platno pomeni ustvaritev novega predmeta, katerega reproduciranje in distribuiranje lahko dovoli ali prepove nosilec izključnih pravic. To, da je bilo delo dano na trg v drugi obliki, naj ne bi povzročilo izčrpanja izključne pravice distribuiranja imetnika pravice glede novega predmeta.

31. Francoska vlada meni, da je le ta razlaga skladna z namenom Direktive 2001/29, da se avtorjem zagotovi visoka raven varstva njihovih pravic in primerno plačilo za uporabo njihovih del. Temu v prid naj bi govorilo tudi to, da postopek prenosa na platno ne posega zgolj v izključno pravico distribuiranja, ki jo imajo avtorji, ampak tudi v druge vidike avtorske pravice, kot sta izključni pravici do reproduciranja in priredbe, čeprav slednja v pravu Unije formalno ni priznana.

32. Britanska vlada je med obravnavo navedla, da zajema pojem javnega distribuiranja zgolj dejanja v zvezi s prenosom lastninske pravice na predmetu. Težava naj bi se pojavila v primeru, da se predmet, ki je bil dan na trg s privoljenjem avtorja, spremeni tako, da se brez poseganja v izvirno delo ustvari nov predmet; tak primer naj bi bila izdelava kolaža iz fotografij, ki so bile objavljene v neki reviji. Kljub temu meni, da je v takih primerih pravica distribuiranja izčrpana.

33. Britanska vlada meni, da bi moralo biti Sodišče zelo previdno pri določitvi pogojev za izčrpanje te pravice. Stališče britanske vlade je, da se ne bi smelo ugotoviti, da pri ponovni uporabi ali recikliranju primerkov nekega dela v drugačnih oblikah ne pride do izčrpanja. Po njenem mnenju je ključno vprašanje, ali po prvi dovoljeni prodaji nekega predmeta izdelava novega artikla pomeni nedovoljeno reproduciranje intelektualne stvaritve avtorja. Če ni tako, naj ne bi bilo ovir za to, da kupec uporabi artikel tako, kot se mu zdi primerno.

34. Komisija pa predlaga, naj se na prvo vprašanje odgovori tako, da se v položaju, kot je ta iz spora v glavni stvari, člen 4 Direktive 2001/29 uporabi in, natančneje, da se imetniki zadevnih pravic načeloma lahko sklicujejo na pravico distribuiranja iz odstavka 1 tega člena. Meni, da je treba glede na izraza „kakršno koli […] distribuiranje“ in „izvirnikom ali primerki del“, uporabljena v členu 4(1), in namen, ki se uresničuje z Direktivo 2001/29, torej zagotovitev avtorjem visoke ravni varstva, pravico distribuiranja razlagati široko.

35. Komisija meni, da sprememba oblike, do katere pride zaradi prenosa na platno, ni ovira za to, da se rezultat šteje za „primerek“ dela v smislu člena 4(1) Direktive 2001/29. Glede na spremembo naj bi bil rezultat bodisi primerek, ki je povsem enak posterju, bodisi nova reprodukcija izvirnega dela, ki pa naj bi jo bilo prav tako treba šteti za „primerek“. V obeh primerih ima po njenem mnenju imetnik pravic izključno pravico, da dovoli ali prepove distribucijo rezultata prenosa na platno.

B – *Drugo vprašanje za predhodno odločanje*

36. Družba Allposters predlaga, naj se na vprašanje iz točke (a) drugega vprašanja za predhodno odločanje odgovori nikalno. Meni, da je preprečitev izčrpanja v primeru spremembe medija varovanega dela v nasprotju z načelom prostega pretoka blaga in smislom avtorske pravice. Možnost gospodarskega izkoriščanja varovanega predmeta naj bi bila zato omejena na prvo dajanje v promet, s čimer je imetniku pravice zagotovljena korist.

37. Družba Allposters poudarja, da se na področju avtorskih pravic razlikuje med *corpus mechanicum* (stvarni predmet) in *corpus mysticum* (nesnovna stvaritev); zgolj ta pomeni delo v smislu avtorskega prava in je predmet varstva. Družba Allposters meni, da je treba vsebino dela obravnavati neodvisno od njegovega medija, ki naj ne bi bil element „lastne intelektualne stvaritve“. Po njenem mnenju gre v sporu v glavni stvari pri prenosu na platno za spremembo *corpus mechanicum*, ker je papir nadomeščen s platnom, pri čemer pa *corpus mysticum* ostane nespremenjen. Ker naj se gledano z vidika avtorskih pravic reprodukcija varovanega dela ne bi spremenila, naj sprememba njegovega medija ne bi vplivala na uporabo pravila o izčrpanju in naj ga ne bi prekinila.

38. Stališče družbe Allposters je, da je odstopanje od zgoraj navedenega mogoče le izjemoma, in sicer če se s spremembo medija poseže v moralne pravice imetnika avtorske pravice, s katerimi je varovana celovitost dela in ki v skladu s sodno prakso veljajo tako za izvirna dela kot njihove reprodukcije in niso omejene na prvo dajanje dela v promet. Vendar po njenem mnenju v obravnavani zadevi ne gre za tak primer.

39. Ker družba Allposters predlaga, naj se na vprašanje iz točke (a) drugega vprašanja odgovori nikalno, se v zvezi z vprašanjema iz točk (b) in (c) ni opredelila, čeprav trdi, da doktrina Poortvliet ni veljavna in je v nasprotju s členom 4(2) Direktive 2001/29.

40. Organizacija Pictoright se je glede na besedilo odgovora na prvo vprašanje, ki ga predlaga, v zvezi z drugim vprašanjem opredelila zgolj podredno; trdi, da je posledica spremembe v delu preprečitev ali prekinitev izčrpanja pravice distribuiranja. V tem smislu opozarja, da je izhodišče za Direktivo 2001/29 visoka raven varstva in da je treba izčrpanje kot omejitev pravice distribuiranja imetnika pravice razlagati ozko.

41. Meni, da ima imetnik avtorske pravice pravico, da odloči ne le, *ali*, temveč tudi, *v kakšni obliki* želi dati svoje delo v promet, tako da lahko za podeljene licence določi pogoje. Organizacija Pictoright po analogiji s pravom Unije o znamkah sklepa, da ni razloga za to, da bi imetnik avtorske pravice moral dovoljevati nadaljnje dajanje v promet svojega dela – ali njegovega primerka – če je bilo spremenjeno stanje reprodukcije njegovega dela; v nasprotnem primeru bi namreč lahko nastala dejanska škoda umetnikovemu ugledu in izključnosti njegovega dela, kar pa ne bi bilo združljivo s členom 12 Bernske konvencije.

42. Organizacija Pictoright v zvezi z vprašanjema iz točk (b) in (c) drugega vprašanja za predhodno odločanje meni, da lahko v skladu s sodbo Sodišča v zadevi Peek & Cloppenburg [8] države članice same določijo merila, ki jih želijo uporabiti za ugotavljanje, ali je podana sprememba oblike reprodukcije, katere posledica je preprečitev ali prekinitev izčrpanja v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29.

43. Organizacija Pictoright podredno predlaga, naj se bodisi določijo merila za uporabo člena 12 Bernske konvencije, na podlagi katerega ima avtor dela izključno pravico dovoljevati priredbe, obdelave in druge predelave svojega dela, bodisi določajo merila, primerljiva s temi iz člena 6 bis te konvencije, v skladu s katerimi lahko zaradi spremembe oblike reprodukcije pride do preprečitve ali prekinitve izčrpanja, če je ta sprememba v nasprotju z moralnimi pravicami avtorja v smislu navedenega člena 6 bis. Meni, da bi ta merila omogočala manevrski prostor za uporabo doktrine Poortvliet.

8 — Zadeva C-456/06, EU:C:2008:232, točki 31 in 34.

44. Britanska vlada meni, da pomeni priredba nekega dela tudi obliko njegove reprodukcije, pri čemer pa v primeru prenosa na platno ne gre za to, saj izvedba takega prenosa ne zahteva zadostne mere intelektualnega stvariteljstva in izvirnosti. Poleg tega meni, da če reproduciranje ni podano, zvišanje cene predmeta, na katerem je utelešeno varovano delo, ni upoštevno, saj je primerno plačilo to, ki je bilo prejeto že s prodajo izvirnega predmeta. Nazadnje trdi, da za razlago člena 4(2) Direktive 2001/29 moralne pravice ne bi smele biti upoštevne.

45. Komisija vsa tri vprašanja iz drugega vprašanja naslavlja skupaj in predlaga, prvič, naj se preuči stvarno področje uporabe pravila o izčrpanju iz člena 4(2) Direktive 2001/29 na podlagi razlage izraza „predmet“, ki je uporabljen v tem členu. Na podlagi jezikovne, zakonodajne, primerjalne in sodne razlage Komisija sklepa, da je treba „predmet“ razumeti kot delo ali primerek tega dela, ki je utelešeno v neki stvari, ki predstavlja intelektualno stvaritev avtorja, katere pravno varstvo se skuša zagotoviti z Direktivo 2001/29.

46. Komisija prav tako meni, da pomeni sprememba oblike pomembno merilo za presojo izčrpanja. Če je bila oblika „predmeta“ spremenjena po prvi prodaji v EGS, izvedeni s privoljenjem imetnika pravic, je za ugotavljanje, ali je prišlo do izčrpanja ali ne, odločilno merilo to, ali imamo po spremembi še vedno opraviti z isto stvarjo, ki je intelektualna stvaritev avtorja, ali pa je sprememba taka, da gre za drugo stvar z drugačno obliko, ki predstavlja to stvaritev. V prvem primeru naj bi za distribucijo veljalo prej dano privoljenje. V drugem primeru naj do izčrpanja ne bi prišlo, zaradi interesov imetnikov pravic, ki uživajo varstvo po Direktivi 2001/29, pa naj bi bila upravičena izjema od prostega pretoka blaga.

47. Glede možnosti uporabe doktrine Poortvliet Komisija meni, da se v skladu s sodno prakso v primeru, kakršen je obravnavani, vprašanje izčrpanja v celoti presoja po pravu Unije. Zato naj bi bila naloga nacionalnega sodišča, da preveri, ali je ta doktrina združljiva z Direktivo 2001/29, kot jo razlaga Sodišče, in zagotovi polni učinek prava Unije.

VI – **Presoja**

48. Temeljno vprašanje, ki se postavlja v tem postopku, je v bistvu to, ali privoljenje, dano za distribucijo nekega umetniškega dela v obliki posterja, zajema tudi njegovo distribucijo v obliki platna.

A – *Uvodni preudarki*

49. Iz opisa dejanskega stanja iz predložitvene odločbe in podatkov, ki sta jih predložili stranki v pisnih trditvah in med obravnavo, je jasno razvidno, da med organizacijo Pictoright in družbo Allposters ni nobene poslovne povezave. Imetniki avtorskih pravic so seveda privolili v reprodukcijo spornih slik v obliki posterjev, vendar pa te pravice ni pridobila družba Allposters. Ta družba na trgu pridobiva posterje, ki jih daje v promet subjekt, ki ima dovoljenje, da v taki obliki reproducira sporne slike, in na podlagi teh posterjev proizvaja platna, ki jih potem ponuja na trgu.

50. Prav tako se zdi nesporno, da se je pravica distribuiranja v zvezi s posterji kot takimi izčrpala najpozneje tedaj, ko jih je pridobila družba Allposters. Težava je v tem, da družba Allpostes izdeluje reprodukcije na platnu, in sicer prav na podlagi posterjev, glede katerih se je pravica distribuiranja izčrpala. Iz tega je razvidno, da dejavnost družbe Allposters ni omejena na distribuiranje, ampak da pred tem na podlagi zadevnih posterjev izvede postopek obdelave, katerega rezultat je tako rekoč drugačen izdelek.

51. Gledano s tega vidika bi se bilo treba vprašati, ali ne bi bilo mogoče postaviti vprašanja v zvezi s pravico reproduciranja, torej ali je družba Allposters zakonito pridobila pravico, da zadevna dela reproducira na platnu, pri čemer je brez pomena, ali to počne neposredno ali prek obdelave reprodukcij na papirju.

52. Predložitveno sodišče pa vprašanja o razlagi Direktive 2001/29 ni formuliralo v tem smislu, torej izhajajoč iz pravice reproduciranja. Njegova vprašanja se nanašajo na pravico distribuiranja, in sicer, ali se organizacija Pictoright lahko sklicuje – kot na „neizčrpano“ pravico – na pravico nadzora distribuiranja zadevnih slikarskih del, da bi utemeljila svojo zahtevo, s katero želi preprečiti trženje teh del na tekstilnem mediju.

53. V teh sklepnih predlogih zato ne bo preudarkov v zvezi s pravico reproduciranja iz člena 2 Direktive 2001/29; vprašanja o razlagi, ki jih je predložilo Hoge Raad, bom preučil na področju, na katerem so bila postavljena, torej z vidika pravice distribuiranja, določene v členu 4 navedene direktive.

B – *Prvo vprašanje*

54. Organizacija Pictoright meni, da gre pri prenosu na platno za spremembo v „izvirniku ali njegovem primerku“ in da zato pomeni „priredbo“ dela, tako da vprašanje ne spada na področje uporabe Direktive 2001/29, v kateri pravica do priredbe ni zajeta. Z drugimi besedami, po mnenju organizacije Pictoright prenos na platno vpliva na *delo*, in ne zgolj na *predmet* ali snovni medij, v katerem je to izraženo.

55. Družba Allposters, Komisija in francoska vlada pa nasprotno menijo, da prenos na platno pomeni spremembo *predmeta* ali snovnega medija, tako imamo opravka s primerom „distribuiranja“, in ne „priredbe“, zaradi česar se Direktiva 2001/29 uporabi.

56. Najprej je treba torej razjasniti, ali dejanski primer, o katerem mora odločiti predložitveno sodišče, pomeni „priredbo“ dela; če bi bilo tako, se Direktiva 2001/29 namreč ne bi uporabila, saj se ne nanaša na tako imenovano pravico do priredbe, katere varstvo je v okviru Unije urejeno v Bernski konvenciji.

57. V skladu s členom 12 Bernske konvencije imajo avtorji „izključno pravico dovoljevati priredbe, obdelave in druge predelave svojih del“. Menim, da v primeru iz spora v glavni stvari ni mogoče govoriti o „priredbi“. S „priredbo“ se posega v samo „delo“ kot rezultat umetniškega ustvarjanja. Tipičen primer bi bila filmska *priredba* književnega dela, pri kateri se umetniški izdelek literarnega genija spremeni v izdelek kinematografske umetnosti, torej v umetniški izraz, s katerim se *poustvari* vsebina tega dela ob uporabi lastnega jezika ter pojmovnega in izraznega repertoarja, ki se razlikuje od tega, v katerem je bilo delo prvotno zasnovano.

58. Prav različnost *jezikov* in umetniških tehnik je eden od temeljev „priredbe“ kot postopka *prilagoditve* vsebine umetniške stvaritve načinom izražanja, ki so lastni različnim umetnostim. Drugi temelj je povezan s priredbo kot tehniko ustvarjalnega izraza, katere namen ni toliko prilagoditev dela izraznim posebnostim drugega umetniškega jezika kot *poseg* v samo delo, ki se v lastnem jeziku preobrazi v drugo delo, v smislu, da je njegova izvirna pojava zgolj nejasno prepoznavna.

59. Zdi se mi očitno, da v obravnavanem primeru prenos na platno ne vpliva na reproducirano podobo, to je na „delo“ ali rezultat umetniškega ustvarjanja. Nasprotno, odlika prenosa je v tem, da je izvirna podoba natančno reproducirana na platnu. Tako se po eni strani izvirno delo ne prenese v drug umetniški jezik, kot je ta, v katerem je bilo ustvarjeno, po drugi strani pa se podoba ne izkrivi niti se ne odstranijo elementi kompozicije ali dodajo elementi, ki jih ni v umetnikovi stvaritvi. Gre torej za to, da se doseže kar največja istovetnost z izvirnikom.

60. V teh okoliščinah menim, da dejanskega primera iz postopka v glavni stvari ni mogoče zajeti v pojmu „priredbe“.

61. Treba je torej šteti, da navedba predložitvenega sodišča iz prvega vprašanja, da je bila „oblika te reprodukcije […] spremenjena“, ne pomeni, da gre pri izvedeni spremembi za „priredbo“ v smislu člena 12 Bernske konvencije. To, da je“oblika […] spremenjena“, je treba razumeti prej tako, da se nanaša na spremembo v *mediju* nekega dela, in ne na delo kot tako, torej kot na plod umetniškega ustvarjanja.

62. V teh okoliščinah ni upoštevno, ali je bila pravica do priredbe predmet uskladitve oziroma ali je treba uporabiti člen 12 Bernske konvencije. Pomembno je zgolj to, da je pravica, ki je tu upoštevna, ta iz člena 4 Direktive 2001/29 – torej ta, na podlagi katere lahko izključno njeni imetniki dovolijo ali prepovedo kakršno koli javno distribuiranje izvirnika ali primerkov varovanega dela – in da se v skladu s sodno prakso in namenom Direktive lahko šteje, da je bilo s tem členom pravilo o izčrpanju pravice distribuiranja povsem usklajeno,[9] ne glede na to, da je treba Direktivo 2001/29 – kot prav tako izhaja iz sodne prakse – „običajno razlagati v vsej Skupnosti neodvisno in enotno“.[10]

63. Glede na navedeno bi bilo treba na prvo vprašanje odgovoriti pritrdilno, torej v smislu, da je pravica, ki je upoštevna v sodnem postopku v glavni stvari, „pravica distribuiranja“ konkretnih primerkov, v katerih je izraženo reproducirano umetniško delo, in da se zato uporabi člen 4 Direktive 2001/29.

C – *Drugo vprašanje*

1. Upoštevnost tega, da je bila „oblika […] spremenjena“

64. Na vrsti je torej osrednje vprašanje zadeve, in sicer, ali „[sprememba] oblik[e]“ (to je snovnega medija reprodukcije) prepreči ali prekine izčrpanje pravice distribuiranja v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29.

65. Treba je spomniti na besedilo člena:

„Pravica distribuiranja se v Skupnosti ne izčrpa v zvezi z izvirnikom ali primerki dela, razen kadar se prva prodaja ali drug prenos lastništva tega predmeta v Skupnosti izvrši s strani imetnika pravic ali z njegovim privoljenjem.“

66. Osnovna težava je v ugotavljanju, ali se v primeru, kot je obravnavani, pojem „predmet“ nanaša na umetniško stvaritev ali na njen snovni *medij*. Glede na navedeno se zdi jasno, da gre za drugo možnost; enako menijo tudi družba Allposters, francoska vlada in Komisija.

67. Jasno je, da zadevni predmet ne more biti *delo* kot *corpus mysticum*, saj se avtorska pravica na tako razumljenem *delu* „izčrpa“ le s prenosom imetništva te pravice, medtem ko do izčrpanja pravice distribuiranja pride s prenosom lastnine na nečem, kar je nujno drugačno, in sicer s prenosom lastnine na predmetu, na katerem je bilo delo reproducirano.

68. Z drugimi besedami: s prenosom lastnine na predmetu (snovnem mediju) se izčrpa pravica distribuiranja, ne pa tudi imetništvo avtorske pravice, katere *predmet* je še naprej umetniška stvaritev.

9 — V tem smislu sodba Laserdisken (C-479/04, EU:C:2006:549, točke od 23 do 25).

10 — Sodba Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, točka 27).

69. Menim, da ima ta razlaga potrditev v besedilu uvodne izjave 28 Direktive 2001/29, v kateri je navedeno, da avtorskopravno varstvo „vključuje izključno pravico nadzora distribuiranja dela, utelešenega v *materialnem predmetu*“;[11] v nadaljevanju je navedeno tudi, da prva prodaja „izvirnika ali primerkov dela s strani imetnika pravice ali z njegovim privoljenjem […] izčrpa pravico do nadzora ponovne prodaje *tega predmeta*“,[12] kar se nedvoumno nanaša na tisti „materialni predmet“.[13]

70. Glede na navedeno menim, da je na vprašanje iz prvega odstavka drugega vprašanja treba odgovoriti tako, da je to, da je bila „oblika […] spremenjena“, upoštevno za ugotavljanje, ali je prišlo do preprečitve ali prekinitve izčrpanja v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29. To pa zato, ker se pravica distribuiranja lahko prenese za kakršen koli snovni medij ali le za določene medije.

2. Merila, upoštevna za ugotavljanje, ali je bila „oblika […] spremenjena“

71. V skladu z drugim odstavkom drugega vprašanja je treba torej ugotoviti, „katera merila je treba uporabiti, da bi se lahko štelo, da gre za spremembo oblike reprodukcije, ki preprečuje ali prekine izčrpanje v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29“.

72. Skladno z mnenjem Komisije je treba v tej zvezi upoštevati stopnjo zadevne spremembe; ključna je namreč ugotovitev, „ali gre po spremembi še vedno za *isto* stvar, ki predstavlja umetniško stvaritev avtorja, ali pa je zaradi spremembe zadevne stvari nastala *druga* stvar, ki v drugi obliki predstavlja to stvaritev“.[14]

73. Menim, da je v obravnavanem primeru vrsta spremembe, izvedena na snovnem mediju intelektualnih stvaritev umetnikov, taka, da bi se lahko celo trdilo, da pomeni postopek, ki ga izvede družba Allposters, pravzaprav novo reprodukcijo varovanih intelektualnih stvaritev.

74. S tem postopkom se na platno prenese podoba, prvotno reproducirana na papirju, kar pomeni očitno spremembo materialnega predmeta, na katerem je bilo dovoljeno distribuiranje slikarskih del. Ta sprememba je posebna, ker se podoba s prenosom na platno ne prenese na kakršen koli medij, ampak prav na medij, ki je enake vrste kot ta, na katerem je izraženo izvirno delo. Zato bi se bilo treba po mojem mnenju vprašati, ali je pravica, ki je v zadevi dejansko upoštevna, res pravica distribuiranja, in ne kar pravica reproduciranja umetniškega dela v celoti, to je kot celote, ki sestoji iz podobe, izražene na določenem mediju. Z drugimi besedami, mogoče bi bilo trditi, da se družba Allposters ne omejuje zgolj na to, da na papirju distribuira podobo, ki je bila prvotno izražena na platnu, ampak pravzaprav reproducira celotno umetniško stvaritev. Na kratko, v promet ne daje *podobe slike*, ampak *ekvivalent slike*.

75. Ne glede na zadnji preudarek in skladno z besedilom vprašanja, ki ga je predložilo Hoge Raad, pa bi se moralo Sodišče, kot sem navedel v točkah od 49 do 53 zgoraj, v odgovoru omejiti na ugotovitev, ali v okoliščinah primera sprememba, ki jo izvaja družba Allposters, pomeni tako bistveno predrugačenje snovnega medija, da je mogoče govoriti vsaj o distribuiranju reproduciranih del, glede katerega pravica, ki je organizaciji Pictoright zagotovljena s členom 4 Direktive 2001/29, ni izčrpana.

76. V teh okoliščinah se mi zdi očitno, da je zadevna sprememba dovolj upoštevna in poudarjena, da je mogoče ugotoviti, da v zvezi z njo ni mogoče šteti, da je pravica distribuiranja organizacije Pictoright izčrpana. Sprememba je upoštevna zaradi dejstva, da pri njej ne gre za kakršno koli predrugačenje snovnega medija distribuiranega dela, ampak za uporabo prav tistega medija, ki je iste vrste kot medij,

11 — Moj poudarek.

12 — Moj poudarek.

13 — V tem smislu je Sodišče razlogovalo v sodbi UsedSoft (C-128/11, EU:C:2012:407, točka 60).

14 — Pisna stališča Komisije, točka 59. Poudarki so tudi v izvirniku.

v katerem je bila intelektualna stvaritev prvotno izražena. Zaradi te okoliščine je ta primer zelo poseben in se razlikuje od primerov, v katerih je medij, uporabljen za distribuiranje intelektualne stvaritve, tak, da ne more priti do zamenjavanja z izvirnim delom. Tipičen primer so kolaži, ki jih je navedla britanska vlada.

77. Menim, da zadostuje ugotovitev, da je v okoliščinah primera sprememba, ki jo izvaja družba Allposters, dovolj velika, da je mogoče šteti, da gre za tako bistveno spremembo snovnega medija varovanega dela, da je treba zanikati izčrpanje pravice distribuiranja. Poleg tega menim, da bi se bilo neprimerno abstraktno opredeliti glede pogojev, ki morajo biti na splošno izpolnjeni, da bi se lahko ugotovilo, da je podana sprememba zadostna za izključitev izčrpanja pravice distribuiranja. Nasprotno, v obravnavanem primeru gre za sodno določitev obsega zakonske določbe, ki jo je mogoče opraviti le za vsak posamičen primer v okviru nadaljnjih postopkov v zvezi s konkretnimi spori.

78. Skratka menim, da se v obravnavanem primeru pravica organizacije Pictoright do nadzora distribuiranja reprodukcij zadevnih del ni izčrpala s prvo prodajo posterjev, saj je to, kar družba Allposters skuša distribuirati, očitno „druga stvar“, ne glede na to, da je bila ta „druga stvar“ pridobljena z obdelavo zadevnih posterjev; to je namreč naključna okoliščina, ki ne more biti odločilna.

3. Nacionalna sodna praksa, upoštevna v primeru, in njena združljivost s pravom Unije

79. Zadnje od treh vprašanj, iz katerih je sestavljeno drugo vprašanje za predhodno odločanje, se nanaša na združljivost nizozemske sodne prakse (doktrina Poortvliet) s pravom Unije.

80. V skladu s pojasnili Hoge Raad iz te sodne prakse izhaja, da načeloma „pride do novega dajanja na voljo javnosti […], če se primerek dela, ki ga je imetnik pravice dal v promet, javno razširja v neki drugi obliki, zaradi česar nastane nova možnost izkoriščanja za tistega, ki da na trg to novo obliko prvotno distribuiranega primerka dela“. [15]

81. V danem okviru se zdi očitno, da ni naloga Sodišča, da odloča o ustreznosti nacionalne zakonodaje. Predložitvenemu sodišču bi bilo treba zgolj sporočiti, da je presoja – ki jo mora opraviti ob upoštevanju razlage Direktive 2001/29, kot jo je opravilo Sodišče, in meril, ki so mu posredovana za uporabo te direktive v sporu v glavni stvari – skladnosti te sodne prakse s pravom Unije njegova naloga.

VII – **Predlog**

82. Glede na zgornje preudarke Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje odgovori tako:

1. Člen 4 Direktive 2001/29 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi ureja vprašanje, ali lahko imetnik avtorskih pravic uveljavlja pravico distribuiranja v zvezi z reprodukcijo z avtorsko pravico zaščitenega dela, ki ga je ta imetnik odsvojil ali dobavil v Evropskem gospodarskem prostoru ali je bilo odsvojeno ali dobavljeno z njegovo privolitvijo, če je bila oblika te reprodukcije nato spremenjena in v tej obliki ponovno dana v promet.

2. (a) Okoliščina, da je prišlo do spremembe iz prvega vprašanja, vpliva na odgovor na vprašanje, ali se je izčrpanje v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29 preprečilo ali prekinilo.

15 — Točka 3(3) predložitvene odločbe.

(b) V primeru, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, je zaradi spremembe, ki temelji na uporabi snovnega medija, ki je iste vrste kot medij izvirnega dela, izključeno izčrpanje pravice distribuiranja v smislu člena 4(2) Direktive 2001/29.

(c) Nacionalno sodišče mora samo presoditi, ali je glede na zgornjo ugotovitev dopustna uporaba merila iz sodne prakse, razvitega v notranjem pravu Nizozemske.